

Ks. Jakub Zinka

Praca doktorska

**RECEPCJA WSPÓŁCZESNEJ JÓZEFOLOGII
W KAZNODZIEJSTWIE POLSKIM
NA PODSTAWIE KAZAŃ
W WYBRANYCH PERIODYKACH HOMILETYCZNYCH
PO II SOBORZE WATYKAŃSKIM**

Streszczenie

Celem niniejszej dysertacji jest przedstawienie świętego Józefa we współczesnym kaznodziejstwie polskim na podstawie kazań w wybranych publikacjach homiletycznych jako przykładu – niezmiennie aktualnego w obecnych czasach – mężczyzny, w którym kumulują się wszystkie podstawowe męskie cnoty. W dobie zagubienia tradycyjnych męskich wzorców wydaje się, że święty Józef może być autorytetem w pełnieniu wielu ról życiowych zwłaszcza dla współczesnego mężczyzny, który próbuje się odnaleźć w nowoczesnym świecie.

W pierwszym rozdziale autor najpierw analizuje biblijne źródła współczesnej józefologii, wskazując na źródła starotestamentowe oraz nowotestamentowe. Jako pierwsze zostało zaprezentowane Magisterium Kościoła. Kolejną część tego rozdziału stanowi zaprezentowanie pozabiblijnych źródeł rozwoju współczesnej józefologii. Wśród nich zostały wskazane źródła apokryficzne, liturgiczne oraz materialno-duchowe. Później autor ukazał współczesne kaznodziejstwo polskie, czyli jaka jest soborowa wizja przepowiadania oraz implikacje homiletyczne. Rozdział kończy się informacją o Polskim Studium Józefologicznym.

W kolejnych rozdziałach autor rozpatruje wybrane kazania w 50-letnim przedziale czasowym 1965–2015, które zostały opublikowane w trzech czasopismach homiletycznych: „Biblioteka Kaznodziejska”, „Materiały Homiletyczne” oraz „Współczesna Ambona”; i przeprowadza ich analizę po to, aby na koniec przedstawić syntezę przeprowadzonych badań.

Drugi rozdział to przedstawienie wymiaru inkarnacyjnego w przepowiadaniu homiletycznym o świętym Józefie. Po analizie kazań w wyżej wymienionych czasopismach autor ujmuje wnioski w dwóch punktach, przedstawiając świętego Józefa jako *Męża* i *Ojca*. W pierwszej części została najpierw zaprezentowana sytuacja świętego Józefa jako mężczyzny po pierwszej części zawarcia małżeństwa. Wiadomo, że ówczesny obrzęd zaślubin składał się z dwóch części. Józef jako prawowierny mąż Maryi oczekiwał na dopełnienie ślubu. W tym czasie musiał się zmierzyć z wydarzeniem Zwiastowania. Natomiast w dalszej części rozprawy autor przedstawia świętego Józefa jako człowieka, który już dopełnił obrzędu i przyjął swoją ukochaną do domu. Natomiast druga część syntezy to prezentacja świętego Józefa jako *Ojca*, który jest Głową Rodziny i stale się o nią troszczy. Swoje życiowe zadanie traktował jako szczególne wybranie i powołanie oraz wypełniał je z największą starannością i miłością. Autor przedstawia świętego Józefa również jako *obrońcę*, która od początku bronił i ochraniał swoich najbliższych przed różnymi niebezpieczeństwami, które groziły ich życiu. Na koniec uwaga zostaje zwrócona na jego rolę jako *wychowawcy* Jezusa. Zadaniem każdego ojca jest dbanie o odpowiednie wychowanie swojego dziecka, także religijne. Święty Józef wypełniał w pełni swoje zadanie.

W trzecim rozdziale autor wskazał na wymiar duchowy w przepowiadaniu homiletycznym o świętym Józefie. Po początkowej analizie przeszedł do syntezy, którą przedstawił w trzech punktach. Najpierw święty Józef został ukazany jako *Żyjący Słowem Bożym*, czyli jako ten, który słuchał Słowa Bożego, rozeznawał je i kontemplował. Stanowiło ono dla niego niejako kompas wiary, który prowadził go wśród największych trudności i najciemniejszych okresach życia. Kolejny punkt to określenie świętego Józefa *Sprawiedliwym*. Samo określenie nie wskazuje tylko na niezwykłą uczciwość i szlachetność, ale ma odniesienie religijne i pełne wiary. Człowiek sprawiedliwy bowiem to ten, który jest całkowicie oddany Bogu i w Nim zanurzony. Co więcej, w przypadku świętego Józefa autor pokazuje również jego jako *mówiącego milczeniem*. Pomimo tego, że nie zapisano ani jednego słowa, które wypowiedział święty Józef, to on cały czas mówi poprzez swoją postawę, gesty lub zachowania. Nie mniej wartą zauważenia cechą świętego Józefa jest przedstawienie go jako *ewangelizatora*. Święty Józef jest wzorowym przykładem dla wszystkich tych, którzy chcą głosić Dobrą Nowinę. Nigdy nie szukał siebie, ale zawsze najważniejszy w jego życiu był Bóg, którego głosił. Dlatego można powiedzieć, że stanowi wzór dla współczesnych ewangelizatorów. Trzecia część niniejszego rozdziału to zwrócenie uwagi na *trudności w wierze*, z którymi zmagał się święty Józef. Pomimo wybrania i zaszczytu, którego dostąpił, przeżywał w sobie ogromny lęk. Za każdym razem, gdy

przychodził do niego anioł, to zaczynał od słów „nie bój się”. Nie był to tylko zwykły ludzki strach, ale doświadczenie ogromu odpowiedzialności związanego z Bożym wybraniem. Mimo tej świadomości można wskazać również na jego wątpliwości i zmagania. Zwłaszcza pierwsza trudna sytuacja, w której się znalazł, ale nie tylko, to stoczenie ogromnej i wielkiej duchowej i wewnętrznej walki.

Czwarty rozdział autor poświęcił wymiarowi społecznemu w przepowiadaniu homiletycznym o świętym Józefie. Po początkowej analizie przeszedł do syntezy, którą przedstawił w dwóch punktach. Najpierw święty Józef został przedstawiony w charakterze *Rzemieślnika*, czyli tego, który pracę rozumiał jako współdziałanie w dziele stwórczym Boga. Mimo że cechował się pracowitością i był bardzo solidnym cieślą, którego szanowano w środowisku, to praca nie była dla niego li tylko rzemiosłem, lecz także modlitwą. Wykonywaniem różnych czynności chciał służyć ludziom i im pomagać, ale też praca stawała się dla niego źródłem uświęcenia. Stanowiła dla niego codzienną modlitwę. To powodowało, że niejako stawał się on nauczycielem innych. Dlatego drugi punkt syntezy został zatytułowany *Pedagog*. Autor zwraca uwagę, że święty Józef jest człowiekiem, który uczył innych odpowiednich wartości i postaw. Był pedagogiem, który pokazywał w swoim życiu, co jest najważniejsze i jakie wartości są największe. Był przekazicielem postaw, ale także pracy. Uczył podstawowych zadań, które można było wykonać dla potrzeb własnej rodziny lub środowiska. W rozprawie święty Józef został ukazany jako wzór i przykład najlepszych męskich postaw we współczesnych czasach, a zatem wydaje się, że cel badawczy rozprawy został spełniony.

Rev. Jakub Zinka

Doctoral Dissertation

**THE RECEPTION OF CONTEMPORARY JOSEPHOLOGY
IN POLISH PREACHING
ON THE BASIS OF HOMILIES PUBLISHED
IN SELECTED HOMILETIC PERIODICALS
AFTER THE SECOND VATICAN COUNCIL**

Summary

The aim of this dissertation is to discuss the portrayal of Saint Joseph in contemporary Polish preaching as an example – invariably relevant today – of a man in whom all the fundamental manly virtues cumulate. The discussion is based on homilies found in selected homiletic publications. In a time when traditional male patterns of behaviour are becoming lost, it appears that Saint Joseph can be a role model in fulfilling many life roles – especially for the modern man who is trying to find himself in today’s world.

In the first chapter, the author begins by analysing the biblical sources of contemporary Josephology, pointing to source texts in the Old Testament and the New Testament. First, the Magisterium of the Church is presented. Then, the next section of the chapter introduces the non-biblical sources that have contributed to the development of contemporary Josephology, including apocryphal, liturgical and material and spiritual sources. Next, the author discusses contemporary Polish preaching, or – in other words – the conciliar vision of preaching and its homiletic implications. The chapter ends with an overview of the Polish Josephological Study Centre (Polskie Studium Józefologiczne).

In the chapters that follow, the author examines selected homilies published in the 50-year period of 1965–2015 in three homiletic periodicals: *Biblioteka Kaznodziejska*, *Materiały Homiletyczne* and *Współczesna Ambona*. He analyses the homilies and, finally, presents a synthesis of his research.

The second chapter presents the incarnational dimension in the homiletic preaching about Saint Joseph. Having analysed the homilies published in the aforementioned

periodicals, the author summarises his findings in two sections, portraying Saint Joseph as the *Husband* and the *Father*. The first section presents Joseph's situation as a man after the first part of the marriage rite, since the wedding ceremony is known to have consisted of two parts. As Mary's legitimate husband, Joseph was waiting for the wedding to be completed. During that time, he had to face the event of the Annunciation. In the next part of the dissertation, the author portrays Saint Joseph as a man who has completed the rite and taken his beloved wife home. The second section of the synthesis presents Saint Joseph as the *Father* who is the Head of the Family and cares for it at all times. Joseph treated his life mission as a sign of being chosen and as a special vocation, fulfilling it with the utmost care and love. The author also portrays Saint Joseph as a *Protector* who, from the very beginning, defended and protected his loved ones from various dangers that threatened their lives. Finally, attention is drawn to his role as Jesus's *tutor*. It is the task of every father to ensure the proper upbringing of his child, including religious upbringing, and Saint Joseph was fulfilling that task in its entirety.

In the third chapter, the author points to the spiritual dimension in the homiletic preaching about Saint Joseph. He begins with an analysis and then proceeds to a synthesis, which he presents in three sections. First, Saint Joseph is portrayed as the one who *lives the Word of God*, that is the one who listened to the Word of God, discerned it and contemplated it. To him, it was in a way a compass of faith that guided him through the greatest difficulties and the darkest periods of his life. The next section concerns the use of the term *Righteous* in reference to Saint Joseph. The term itself not only indicates remarkable honesty and nobility, but also carries a religious meaning of being full of faith, since a righteous man is a man who is completely devoted to God and immersed in Him. What is more, in the case of Saint Joseph, the author also portrays him as someone who *speaks with silence*. Even though not a single word spoken by Saint Joseph has been recorded, he nevertheless continues to speak through his conduct, gestures or behaviour. Another equally noteworthy characteristic of Saint Joseph is the fact that he has been presented as an *evangeliser*. Saint Joseph is an exemplary role model for all those who wish to preach the Good News. He never sought himself; instead, the God whom he preached was always at the centre of his life. For that reason, one could say that he is a model for contemporary evangelisers. The third section of this chapter highlights the *difficulties in faith* with which Saint Joseph was struggling. Despite having been chosen and honoured, he felt a tremendous fear within himself. Every time the angel came to him, the angel's first words were: "Do not be afraid." This was not a mere human fear, but rather an experience of the enormous responsibility that came with having been chosen by God. Despite being aware of that fact, Joseph had his doubts and struggles. It was especially (but

not exclusively) the first difficult situation in which he found himself that put him against an enormous spiritual and internal struggle.

In the fourth chapter, the author addresses the social dimension in the homiletic preaching about Saint Joseph. He begins with an analysis and then proceeds to a synthesis, which he presents in two sections. First, Saint Joseph is presented as the *Craftsman*, that is a person who understand his work as being part of God's work of creation. Despite the fact that he was a hard-working person and a very reliable carpenter respected in his community, to him, work was not merely a craft, but also a prayer. By carrying out the various jobs, he wanted to serve and help people. At the same time, work also became a source of sanctification for him: it was his daily prayer. As a result, he became, as it were, a teacher for others, which is why the second section of the synthesis is entitled *The Teacher*. The author points out that Saint Joseph was a man who taught others the right values and attitudes. He was an educator who – in his very life – showed what was the most important thing and which values were the greatest. He was a conduit of attitudes and of workmanship. He taught the basic jobs that could be performed to fulfil the needs of one's own family or community. In the dissertation, Saint Joseph is presented as a role model and an example of the best attitudes a man can exhibit in modern times. For that reason, it appears that the research goal of the dissertation has been achieved.